

RECENZJE

Andrzej Szujecki — EKOLOGIA OWADÓW LEŚNYCH. PWN, Warszawa 1980, cena 85 zł

Książka zawiera informacje o wynikach wieloletnich badań prowadzonych w tym zakresie w Polsce i za granicą. Jej wielką zaletą jest m. in. to, że Autor wykorzystał w niej bogatą literaturę krajową stanowiącą przedmiot rozważań.

Czytelnikom stworzono możliwości szczegółowego poznania ekologii owadów leśnych, a tym samym poznania przesłanek do prawidłowego postępowania gospodarczego w lesie, zwłaszcza w zakresie ochrony lasu i kształtowania środowiska leśnego. Jak wyjaśnia Autor, do zadań ekologii owadów leśnych należy: 1) badanie zależności poszczególnych gatunków owadów od różnych czynników środowiska leśnego, zmieniających się często pod wpływem zabiegów gospodarczych oraz wyjaśnianie, na przykładzie tych zależności, przyczyn i prawidłowości występowania w lasach określonych gatunków owadów; 2) badanie wpływu środowiska leśnego na zmiany liczebności osobników poszczególnych gatunków i ich udział w obiegu materii i przepływie energii przez ekosystemy leśne; 3) badanie warunków i reguł tworzenia się wielogatunkowych zespołów organizmów, zwłaszcza owadów, w różnych typach lasu oraz w różnych warunkach geograficznych, przy stosowaniu wielorakich sposobów zagospodarowania lasu i poznanie mechanizmów homeostatycznych tych zespołów.

Całość opracowania Autor podzielił na 9 obszernych działów w następującym układzie:

1. Gatunki oraz populacje owadów i ich podstawowe związki ze środowiskiem leśnym

Autor omówił tu populacje ekologiczne i geograficzne owadów, zwracając uwagę m. in. na tworzenie się podgatunków, ras ekologicznych i ras pokarmowych;

2. Wpływ abiotycznych czynników środowiska na owady leśne

W tym dziale szczególnie dużo miejsca zajmują rozważania nad wpływem promieniowania słonecznego i czynników atmosferycznych na owady, a zwłaszcza światła, temperatury, wilgotności i opadów atmosferycznych, powietrza, ciśnienia atmosferycznego i wiatrów oraz łącznego działania czynników klimatycznych. Autor zajął się także wpływem czynników glebowych oraz wykazał zależności między fizycznymi i chemicznymi właściwościami gleby a owadami;

3. Rola czynników pokarmowych w życiu owadów leśnych

W dziale trzecim przedstawiono ogólną charakterystykę zależności pokarmowych, stosunki pokarmowe istniejące wśród fitofagów i zoofagów oraz charakterystykę saprofagów;

4. Zależności wewnątrzgatunkowe owadów leśnych

Szczególną uwagę Autor zwrócił na integrację populacji, strukturę i funkcję oraz dynamikę liczebności populacji;

5. Przyczyny i przebieg wahań liczebności populacji owadów

Najpierw przedstawiony został rozwój poglądów na przyczyny zmian liczebności owadów przez wykazanie koncepcji opartych na idei automa-

tycznej regulacji liczebności populacji. W dalszej części działu piątego zwrócono uwagę na czynniki określające przebieg wahań liczebności, zarówno działające jednokierunkowo (losowo) jak i na zasadzie sprzężeń zwrotnych;

6. Owady w biocenozach leśnych

W tym ponad 100-stronicowym dziale omówiono trzy odrębne rozdziały, z których pierwszy poświęcony jest entomocenozom, zespołom i zgrupowaniom owadów, drugi — owadom o strukturze przestrzenno-czasowej biocenoz leśnych i trzeci — owadom w funkcjonowaniu biocenoz leśnych;

7. Charakterystyka leśnej entomofauny Polski

Na szczególną uwagę zasługuje tu rozdział, w którym scharakteryzowano entomofaunę lasów Polski. Autor omówił szczegółowo wszystkie krainy przyrodniczo-leśne, oddzielnie traktując występującą w nich entomofaunę warstwy drzew leśnych, podszytów i runa leśnego oraz warstwy ściółki leśnej;

8. Wpływ człowieka na entomocenozy leśne

Po omówieniu ogólnych prawidłowości procesu synantropizacji entomofauny leśnej Autor zwrócił uwagę na wpływ na entomocenozy czynników antropogenicznych nie związanych z gospodarką leśną oraz wpływ gospodarki leśnej na entomocenozy;

9. Problemy kształtowania entomocenozy w warunkach reforestacji

Dział ten składa się z 4 następujących rozdziałów: hałdy i zwałowiska, tereny zatrute oddziaływaniem prze-

mysłowych zanieczyszczeń powietrza, obszary wydmowe i zalesione grunty porolne.

Całość uzupełnia 26-stronicowy spis piśmiennictwa oraz skorowidz polskich i łacińskich nazw bezkręgowców wymienionych w omawianej książce.

Recenzowany podręcznik zawiera bardzo dużo wiadomości adresowanych do przyrodników różnych specjalności i kierunków zainteresowań, a zwłaszcza do entomologów, ekologów i leśników. Podręcznik ten powinien się znaleźć nie tylko w bibliotekach wyższych uczelni i instytutów naukowo-badawczych, ale także wzbogacić księgozbiory różnych szczebli jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Powinien być zalecany do wykorzystywania przez studentów wydziałów leśnych i nauk przyrodniczych oraz dotrzeć do rąk wszystkich leśników zainteresowanych zwiększeniem produktywności lasów w Polsce.

Poznanie zagadnień omówionych w książce profesora A. Szujeckiego przyczynia się do zrozumienia wielu zjawisk zachodzących w lasach naszego kraju, prawidłowego planowania i wykonywania zabiegów ochronnych, jak również prowadzenia biologicznych rekultywacji terenów wymagających zalesienia. Jak o tym pisze Autor, ekologia owadów leśnych powinna więc określać zasady regulacji liczebności owadów przez kształtowanie środowiska leśnego w celu podniesienia odporności drzewostanów, jak też powinna wskazywać na przyrodnicze, a zwłaszcza entomocenotyczne konsekwencje postępowania gospodarczego w lesie oraz oddziaływania innych czynników antropogenicznych.

Zbigniew Sierpiński